

Motion till riksdagen 2009/10:T370

av Kerstin Engle och Inger Jarl Beck (s)

Trafikmedicinska centrum för fortsatt mobilitet

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av trafikmedicinska centrum för att bibehålla äldres och funktionsnedsattas mobilitet.

Motivering

Bilens betydelse för äldres mobilitet och hälsa har uppmärksammats alltmer på senare år. Detta har flera förklaringar. Antalet äldre i samhället ökar påtagligt. Andelen äldre som har körkort och bil stiger också stadigt. Fyrtitalisterna, som är den första riktigt bilburna generationen, närmar sig pensionsåldern.

Med en ökande andel äldre personer i vårt samhälle har frågan om hur deras mobilitet ska bevaras alltmer kommit i fokus. Bilkörning är här en nyckelaktivitet och bilens betydelse för mobilitet och autonomi kan knappast över-skattas.

Det är dock angeläget att synen på körkortet ändras, d.v.s. att körkortet är ett kompetensbevis och inte en ”mänsklig rättighet”. Då kan man också motivera krav på kompetensunderhåll både vad gäller körförmåga och trafikfärdigheter.

Vi vet att äldre bilförare är överrepresenterade räknat i dödsfall och svåra skador i trafiken. Förklaringen till detta är främst den gamla kroppens minskade tålighet för olyckstraumat. Inget tyder på att friska äldre bilförare har någon ökad risk för olycksinblandning. Jämfört med den yngsta gruppen bilförare utfaller jämförelsen kraftigt till de äldres fördel. Det finns dock också en påtaglig riskökning för äldre bilförare med vissa sjukdomar, särskilt sådana som påverkar hjärnans funktioner.

I framtiden måste vi försöka anpassa trafiksystemet så att även förare med vissa funktionsnedsättningar kan fortsätta köra bil. För gruppen med påtagliga

Fel! Okänt namn på

nedsättningar av hjärnans funktion måste man räkna med att majoriteten inte kan fortsätta som bilförare. I vissa fall kan bilkörning kanske vara möjlig med någon typ av begränsat körkort, t ex på kända vägsträckor. För att detta ska bli ett realistiskt alternativ krävs förändringar i lagstiftningen. För äldre som blir av med möjligheten att köra bil kan konsekvensen bli att en stor grupp äldre istället utsätts för ökade risker som oskyddade trafikanter. Samhällsekonomiskt har frågan stor betydelse, t ex för efterfrågan på färdtjänst.

Trafikmedicinskt centrum vid Karolinska universitetssjukhuset, Huddinge (TrMC), utför årligen 500–1 000 körkortsutredningar med frågeställningen medicinsk körkortslämplighet. Inriktningen är i huvudsak nuvarande eller blivande körkortsinnehavare med funktionsnedsättningar i hjärnan, framför allt av kognitiv typ (högre mentala processer).

Det finns olika aspekter på hur äldres mobilitet ska kunna upprätthållas. Den enskildes ansvar för att upprätthålla sin bilkörningskompetens är en aspekt. Med äldre som målgrupp bör trafikskolorna vara en viktig resurs för att kunna erbjuda fortbildning/uppfräschning av såväl teorikunskaper som praktisk bilkörning. Mycket talar för att den äldre föraren kan förlänga sin aktiva bilkörningsperiod genom regelbundet kompetensunderhåll. Detta gäller inte minst äldre kvinnliga förare som ofta slutar köra i förtid på grund av osäkerhetskänsla.

I nollvisionens anda och med äldres hälsa och mobilitet som prioriterade mål måste samhällets åtgärder inriktas på att öka de äldres mobilitet och samtidigt förbättra säkerheten.

Läkarkåren har här en viktig uppgift, men läkarnas utbildning och kunskap inom området är inte tillräcklig för att svara upp mot det ansvar som genom lagar åligger dem. Relativ okunskap samt avsaknaden av remissinstanser för bedömning av körkortsfrågor har bidragit till att läkarna hittills ”legat lågt”. En viktig aspekt är dock att läkarna måste ta ett större ansvar, men de kan samtidigt behöva stöd genom t ex trafikmedicinska centrum. Trafikmedicinska centrum kan vara ett viktigt medel för att bibehålla äldres mobilitet.

Den körkortsmedicinska verksamheten ligger i gränslandet mellan trafiksektorn och hälso-/sjukvårdssektorn och oklarhet råder i hur undersökningar av personer, vars körkortsinnehav ifrågasätts på grund av sjukdom, ska finansieras.

Frågan har blivit än mer aktuell i och med landstingens ekonomiska situation och därmed sammanhängande prioriteringsproblem. Landstingen har dock ett delansvar i körkorts- och mobilitetsfrågorna. Det är önskvärt att hitta ett hållbart alternativ för finansiering av körkortsmedicinska undersökningar.

Trafikmedicinska centrum kan bli en viktig beståndsdel om äldres bilkörningsperiod ska kunna förlängas i säkra former.

I regeringens utredning En reformerad körkortsutbildning resoneras kring Vägverkets förslag om att det ska finnas trafikmedicinska centrum. Utredaren lämnar dock inga egna förslag och det framgår att finansieringsfrågan är oklar. Det är angeläget att regeringen går vidare med frågan och framlägger förslag om centrum och dess finansiering.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 1 oktober 2009

Kerstin Engle (s)

Inger Jarl Beck (s)